DOSTUPNOSŤ KAŽDODENNÝCH SLUŽIEB V EURÓPSKYCH MESTÁCH: OD NAJBLIŽŠIEHO OBJEKTU K DIVERZITE VOĽBY

ACCESSIBILITY OF DAILY SERVICES IN EUROPEAN CITIES: FROM NEAREST OBJECT TO CHOICE DIVERSITY

Michal PÁLENÍK[1], Veronika GEŽÍK[2]

Abstrakt

Koncept pätnásťminútového mesta patrí medzi najvýznamnejšie súčasné prístupy v oblasti udržateľného urbanizmu a plánovania miest. Jeho cieľom je zabezpečiť obyvateľom pešiu dostupnosť základných služieb každodenného života, čím sa podporuje kvalita života, znižuje závislosť od individuálnej automobilovej dopravy a posilňuje odolnosť mestského prostredia. Väčšina doterajších štúdií však hodnotí dostupnosť iba prostredníctvom najbližšieho objektu daného typu, pričom opomína skutočnosť, že obyvatelia pri každodenných aktivitách často vyberajú medzi viacerými alternatívami.

Príspevok sa zameriava na hodnotenie pešej dostupnosti vybraných služieb každodennej a príležitostnej spotreby, ako sú predajne potravín, zastávky verejnej dopravy, reštaurácie, zariadenia rýchleho občerstvenia, drogérie, detské ihriská, bankomaty, lekárne, školy či pošty. Na rozdiel od tradičných prístupov analyzuje nielen dostupnosť najbližšieho objektu, ale aj dostupnosť piateho až desiateho najbližšieho objektu rovnakého typu. Tento prístup lepšie zachytáva skutočnú kvalitu mestského prostredia, keďže najbližší objekt nemusí byť pre používateľa vhodný z hľadiska ponuky služieb, dopravných väzieb, kapacity alebo individuálnych preferencií. Dôvodom je napríklad, že z najbližšej zastávky MHD nejde linka smerom, kam daný človek potrebuje; že najbližšia reštaurácia neponúka jedlo podľa chuti človeka; že deti chcú ísť na iné detské ihrisko doobeda ako poobede a pod.

Analýza vychádza z odhadu vzdialenosti a odhadu priestorového rozloženia obyvateľstva na úrovni jednotlivých budov. Výpočty boli realizované pre štyri európske mestá reprezentujúce rozdielne urbanistické štruktúry a úrovne kompaktnosti – Bratislavu, Brno, Budapešť a Viedeň.

Predbežné výsledky naznačujú, že hodnotenie založené výlučne na najbližšom objekte môže významne nadhodnocovať kvalitu dostupnosti najmä v riedko zastavaných územiach. Hoci obyvatelia týchto lokalít často dosahujú základnú službu v primeranej pešej vzdialenosti, počet alternatív dostupných pri obdobnej vzdialenosti je podstatne nižší než v kompaktnejších častiach miest. Ukazuje sa tak, že diverzita dostupných služieb predstavuje dôležitú dimenziu kompaktného mesta, ktorá dopĺňa tradičné hodnotenie založené iba na vzdialenosti najbližšieho objektu daného typu.

[1] Mgr. Michal PÁLENÍK, PhD., Inštitút zamestnanosti; Fakulta managementu Univerzity Komenského v Bratislave, Odbojárov 10, 821 08 Bratislava, michal.palenik@fm.uniba.sk

[2] doc. Mgr. Veronika GEŽÍK, PhD., Fakulta managementu Univerzity Komenského v Bratislave, Odbojárov 10, 821 08 Bratislava, veronika.gezik@fm.uniba.sk

Výsledky porovnania medzi analyzovanými mestami umožnia identifikovať rozdiely v kvalite pešej dostupnosti a diskutovať implikácie pre plánovanie kompaktných a pätnásťminútových miest.

Kľúčové slová: 15-minútové mesto, kompaktné mesto, pešia dostupnosť, dostupnosť služieb, priestorová analýza, diverzita služieb

Keywords: 15-minute city, compact city, pedestrian accessibility, availability of services, spatial analysis, choice diversity